TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Hàn Quốc: Bảo vật tranh Tam tôn Dược Sư hé lộ dấu ấn Phật giáo hoàng gia thế kỷ XVI

ISSN: 2734-9195 13:20 28/11/2026

Từ một hiện vật có kích thước nhỏ, bức tranh đã trở thành chứng tích quý giá về một dự án nghệ thuật Phật giáo từng có quy mô lớn, phản ánh sự giao thoa giữa tín ngưỡng, quyền lực hoàng gia và đời sống văn hóa Joseon thế kỷ XVI.

Một bức tranh Phật giáo có kích thước khiêm tốn, được chế tác trên lụa từ thế kỷ XVI, đang lưu giữ câu chuyện đặc biệt về một dự án nghệ thuật quy mô lớn của hoàng gia Joseon. Không chỉ có giá trị mỹ thuật, tác phẩm còn phản ánh niềm tin cầu an, khát vọng duy trì dòng dõi hoàng tộc và một giai đoạn phục hưng Phật giáo ngắn ngủi trong lịch sử Hàn Quốc.

Tác phẩm nghệ thuật Phật giáo quý hiếm thời Joseon

Bảo tàng Quốc gia Hàn Quốc hiện lưu giữ bức tranh *Tam tôn Phật Dược Sư có minh văn chùa Hoeamsa* (Bhaisajyaguru Buddha Triad with Inscription of “Hoeamsa Temple”), một tác phẩm hội họa Phật giáo có niên đại năm 1565, dưới triều đại Joseon. Bức tranh được vẽ bằng vàng trên lụa, kích thước 54,2 × 29,7 cm và được công nhận là Bảo vật (Treasure) của Hàn Quốc.

Theo giới thiệu của Bảo tàng Quốc gia Hàn Quốc, tác phẩm khắc họa đức Phật Dược Sư ở vị trí trung tâm, ngự trên tòa sen cao được trang trí bằng các họa tiết hoa sen và hoa lá. Hai bên phía dưới là hai vị Bồ tát thị giả đứng chắp tay cung kính.



Tam tượng Phật Bhaisajyaguru với dòng chữ khắc “Chùa Hoeamsa” , triều đại Joseon (1565),
vàng trên lụa, 54,2 × 29,7 cm, Bảo vật, duk 3324

Bồ tát phía trái theo hướng người xem là Nhật Quang (Suryaprabha), nhận diện qua hình tượng quạ ba chân trên vương miện, biểu trưng cho mặt trời và trí tuệ soi sáng chúng sinh. Phía bên phải là Nguyệt Quang (Candraprabha), với hình ảnh thỏ giã thuốc trên vương miện, tượng trưng cho mặt trăng và đức hạnh thanh tịnh.

Đáng chú ý, bố cục hai tầng, trong đó đức Phật được tôn trí ở vị trí cao hơn hai vị Bồ tát, kế thừa truyền thống hội họa Phật giáo thời Goryeo. Tuy nhiên, hình dáng nhục kế cao, nhọn trên đỉnh đầu đức Phật cùng cách thể hiện những nếp gấp y phục lại mang đặc điểm phong cách mới của hội họa Phật giáo thời Joseon.

Theo Bảo tàng Quốc gia Hàn Quốc, tay trái đức Phật đặt trong lòng, có thể từng cầm bình thuốc - pháp khí biểu trưng của Phật Dược Sư. Tuy nhiên, chi tiết này hiện không còn nhìn thấy rõ do sự bào mòn của chất liệu nền.

Dấu ấn bảo trợ Phật giáo của Hoàng thái hậu Munjeong

Giá trị đặc biệt của bức tranh không chỉ nằm ở nghệ thuật tạo hình mà còn ở phần minh văn ghi trên tác phẩm. Nội dung này xác nhận đây là một trong 400 bức tranh Phật giáo do hoàng gia Joseon đặt chế tác vào năm 1565, dưới sự bảo trợ của Hoàng thái hậu Munjeong (1501-1565), mẹ vua Myeongjong.



Hoàng thái hậu đã trích ngân khố hoàng gia, huy động các nghệ nhân tài giỏi thực hiện bốn nhóm tranh, mỗi nhóm gồm 100 tác phẩm, lần lượt khắc họa Phật Thích Ca, Phật Di Lặc, Phật Dược Sư và Phật A Di Đà. Trong mỗi nhóm có 50 bức tranh dát vàng và 50 bức tranh tô màu.

Các tác phẩm được thực hiện nhân dịp tái thiết chùa Hoeamsa, đồng thời gửi gắm lời nguyện cầu cho nhà vua được trường thọ, sức khỏe bình an và hoàng hậu sớm sinh người kế vị.

Đây là một dự án bảo trợ nghệ thuật Phật giáo có quy mô đáng chú ý trong bối cảnh triều đại Joseon lấy Nho giáo Tân học làm nền tảng tư tưởng chính thống, trong khi Phật giáo thường xuyên phải đối mặt với những chính sách hạn chế.

Hoàng thái hậu Munjeong là một trong những nhân vật có ảnh hưởng lớn đối với Phật giáo thời kỳ này. Khi con trai lên ngôi lúc mới 12 tuổi, bà từng nắm quyền nhiếp chính và tích cực thúc đẩy các chính sách phục hưng Phật giáo. Ngay cả khi vua Myeongjong trưởng thành, bà vẫn duy trì ảnh hưởng đáng kể trong triều đình.

Bảo tàng Quốc gia Hàn Quốc cũng cho biết, việc Hoàng thái hậu tổ chức dự án 400 bức tranh có liên quan đến bối cảnh hoàng gia vừa trải qua mất mát lớn: Thái tử Sunhoe (1551-1563), người con trai duy nhất và người kế vị trước đó của vua Myeongjong, đã qua đời. Điều này được cho là càng thôi thúc bà cầu nguyện cho hoàng gia có người nối dõi.

Từ Đại lễ Phật giáo đến di sản còn lại

Bên cạnh Hoàng thái hậu Munjeong, minh văn trên tranh còn nhắc đến thiền sư Bou, pháp danh gắn với bút hiệu Naam. Ông là một trong những nhân vật giữ vai trò quan trọng trong phong trào phục hưng Phật giáo ngắn ngủi dưới triều Joseon, cùng với sự bảo trợ của Hoàng thái hậu.

Bảo tàng Quốc gia Hàn Quốc nhận định, dù không ghi tên các họa sĩ thực hiện, tác phẩm nhiều khả năng được chế tác bởi những họa sĩ chính thức của hoàng gia, xét đến quy mô và tính chất bảo trợ của dự án.



Chữ khắc

Tuy nhiên, dự án nghệ thuật Phật giáo này đã không có được kết cục như kỳ vọng. Sau khi Thái tử Sunhoe qua đời, Hoàng thái hậu chuẩn bị tổ chức một đại lễ Phật giáo tại chùa Hoeamsa nhằm cầu phúc. Đây là nghi lễ quy mô lớn, mở rộng cho cả tăng sĩ và cư sĩ, không phân biệt địa vị, với các hoạt động cúng dường vật phẩm và thuyết pháp. Hàng nghìn tăng sĩ từ nhiều địa phương được cho là đã tập trung về tham dự.

Những chuẩn bị cho đại lễ được tiến hành trọng thể. Cờ được làm bằng lụa đỏ, kiệu được trang trí bằng vàng, tiếng trống và sáo được sử dụng trong các hoạt động nghi lễ. Hoàng thái hậu cũng chuẩn bị tham dự bằng việc tắm gội và giảm khẩu phần ăn. Tuy nhiên, tình trạng sức khỏe của bà suy yếu trong quá trình chuẩn bị. Bà qua đời vào ngày 6 tháng 4 năm 1565, khiến đại lễ phải hủy bỏ.

Sau sự kiện này, thiền sư Bou bị bắt giam, còn chùa Hoeamsa từng là một trong những ngôi chùa hoàng gia lớn nhất đất nước bị phá hủy và dần trở thành phế tích.



Di tích chùa Hoeamsa ở Dương Quý, Di tích lịch sử số 128 □ Cục Quản lý Di sản Văn hóa

Dự án 400 bức tranh cũng chịu chung số phận thất lạc theo biến động lịch sử. Theo thống kê của Bảo tàng Quốc gia Hàn Quốc, đến nay chỉ còn xác định được sáu tác phẩm, trong đó bốn bức ở Nhật Bản, một bức tại Hoa Kỳ và bức tranh Tam tôn Phật Dược Sư đang được lưu giữ tại Hàn Quốc. Đây là tác phẩm duy nhất còn lại ở Hàn Quốc thuộc bộ sưu tập do Hoàng thái hậu Munjeong bảo trợ.

Từ một hiện vật có kích thước nhỏ, bức tranh đã trở thành chứng tích quý giá về một dự án nghệ thuật Phật giáo từng có quy mô lớn, phản ánh sự giao thoa giữa tín ngưỡng, quyền lực hoàng gia và đời sống văn hóa Joseon thế kỷ XVI.

Việc bảo tồn tác phẩm không chỉ góp phần gìn giữ một thành tựu hội họa Phật giáo mà còn giúp hậu thế tiếp cận một giai đoạn lịch sử phức tạp, khi Phật giáo vẫn duy trì sức sống và ảnh hưởng văn hóa ngay trong lòng xã hội đề cao Nho giáo.

Chuyển ngữ và tổng hợp: **Thường Nguyên**

***

Nguồn tham khảo:

+ Cha Min-jung, “[Treasures From National Museum of Korea] Bhaisajyaguru Triad”, *The Korea Herald*, ngày 18/11/2026: https://www.koreaherald.com/article/10940999.

+ Yoo Suran, “Bhaisajyaguru Buddha Triad with Inscription of ‘Hoeamsa Temple’”, *National Museum of Korea – Curator’s Picks*: https://www.museum.go.kr/ENG/contents/E0401000000.do?relicRecommendId=1818
.